

7. Shylova A. Yakym buv 2024 rik dlia ukrainskoho kino: vidpovidaiut kinematohrafisty [What 2024 was like for Ukrainian cinema: Filmmakers respond]. *Suspilne*. December 27, 2024. URL: <https://suspilne.media/culture/912399-akim-buv-2024-rik-dlia-ukrainskogo-kino-vidpovidaiut-kinematografisti/> (data zvernennia: 29.04.2025) [in Ukrainian].

8. Celli C. Ukrainian Dualism. National Identity in Global Cinema: How Movies Explain the World. New York : Palgrave Macmillan, 2011. P. 129–148.

9. Farmer K. Culture and Symbolism: The Myth of National Moral Patrimony. *Ukrainian Nationalism in the Post-Stalin Era*, 1980. P. 78–121.

УДК 791.43 (477):008

УКРАЇНСЬКЕ КІНО МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ : ТРАДИЦІЇ, ЗБЕРЕЖЕННЯ, ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ

Олександра Потоцька – магістр спеціальності «Культурологія»,

Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Київ

Маргарита Коробко – кандидат філософських наук,

асистент кафедри етики, естетики та культурології,

Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Київ

Український кінематограф є важливим засобом збереження та популяризації національної культури. Дослідження базується на історичному, культурологічному, порівняльному та соціологічному методах. Історичний підхід дає змогу простежити основні етапи розвитку українського кінематографа. Культурологічний аналіз виявляє як кіно відображає традиційні символи та етнічні особливості. Порівняльний аналіз дозволяє співвіднести українське кіно зі світовими тенденціями, а соціологічний метод визначає його вплив на суспільну свідомість. Український кінематограф пройшов значний шлях. Радянська епоха принесла водночас культурні досягнення та жорстку цензуру, але окремі митці, як С. Параджанов, зберегли національну самобутність. Сьогодні українське кіно активно відроджується, отримує міжнародне визнання та демонструє широкий жанровий спектр. Українське кіно є важливим інструментом збереження та популяризації національних культурних традицій. Воно відображає історичні та соціальні процеси, формує національну ідентичність і є значущою частиною світового кінематографа. Подальші дослідження у цій сфері допоможуть краще зрозуміти вплив кіно на суспільну свідомість і його роль у збереженні національних традицій.

Ключові слова: українське кіно, культура, національна ідентичність, кінематограф, історія кіно, символізм в кіно, естетика.

Стаття надійшла до редакції 5.04.2025

Отримано після доопрацювання 28.04.2025

Прийнято до друку 29.04.2025

УДК 130.2:7.072.2]-027.542:33.011

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО В АЛЬТЕРНАТИВАХ ВИРОБНИЧО-ПРОГРЕСІСТСЬКОГО ТА КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ПІДХОДІВ

В'ячеслав ЛУК'ЯНЕНКО – здобувач освітньо-наукового ступеня кафедри теорії та історії культури,

Національна музична академія України ім. П. Чайковського, Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-6519-1253>

<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.975>

vyacheslav.lukyanenko@gmail.com

Досліджено національне в мистецтві з огляду на альтернативне прогресистське розуміння національної сутності стосовно мистецької значущості творів, які виконані представниками націй, що не становили економічно-політичного лідерства у світі, а їх творчі відкриття явно компенсували в національній свідомості здобутки сукупної національної самоідентифікації. Визначено, що національне, яке за підходами до цієї проблематики усвідомлюється, насамперед, як явище «національного характеру», має очевидні привілеї перед виробничо-економічним прогресизмом, вказуючи на суттєвість і навіть провідне положення в бутті нації ідеальних культурних індексів. З'ясовано, що художня культура функціонує як носій пам'яті поколінь – кодифікованого досвіду спільноти, що акумулюється у творах мистецтва та відтворюється в критичні історичні моменти. Зазначена компенсативність ідеальних культурних надбань щодо економічно-виробничих чинників заради повноти історичного вираження нації яскраво проявилася в мистецькій сфері на межі ХХ–ХХІ ст.

Ключові слова: національне, продуктивно-прогресивний методологічний підхід, культурно-історичний метод, ідеальні та матеріальні культурні надбання, мистецькі методи творення, пам'ять поколінь, комеморація.

Актуальність теми визначена умовами сьогоденної України, де проблема національної визначеності постає на всіх рівнях політично-соціального та психологічно-творчого буття, побутово-діяльнісної активності. Аксиоматичними вважаються два положення щодо розв'язання зазначеної проблеми: 1) «вельми складний організм, що фактично перебуває в нескінченній інаміці»), спільність психологічних знаків, які постають під загальною назвою "національний характер"» [5]. Водночас зауважимо, що до останнього часу

«більшість фахівців основною ознакою нації вважали спільність економічного життя» [5]. Зазначені альтернативні підходи до проблеми нації спираються на протилежні концепції людської історичної ходи, основою якої є виробничо-економічна діяльність, що забезпечує послідовний прогрес у розвитку людського соціального буття, і культурно-історичний принцип, що формується з ідеальних початків людської діяльності, в якій економічний чи психологічно-мисленнєвий прогрес зрівноважується регресивними етапами, утворюючи «хвильовий ритм» класичних – аklasичних періодів культурного буття.

Альтернативність зазначених культурних підходів надзвичайно болісно реалізується в оцінках сьогоденних культурних явищ українського буття. Зокрема, це розуміння національних здобутків українства, в якому захист мовно-мовленнєвих ідентичностей явно превалює над економіко-виробничими надбаннями у політично-соціальних розбудовах і заходах. У цих умовах загострюється увага до культурно-мистецьких акцій, в яких спостерігаємо принципове оновлення національно-етнічного лідерства, зокрема у сферах, що традиційно утверджувалися як специфіка європейського способу мислення/творчості. Йдеться про проникнення у композиторську сферу, що є здобутком із часів Віденської школи художньо-самодостатнього спрямування музичної діяльності і до кінця XX ст. Остання здійснювалася винятково європейськими майстрами, тоді як визначними представниками композиторського надбання у XXI ст. також постали представники Китаю (Тан Дун) і Кореї (Ісан Юн), тобто суб'єкти національних культур, які не знали художньо-самодостатньої музичної діяльності.

Підходи до оцінок національного в альтернативах виробничо-економічного прогресизму та культурно-історичної зрівноваженості прогрес – регрес в оцінці здобутків націй порушували тією чи іншою мірою науковці, що мали на меті усвідомити специфіку національного в мистецтві та музиці. Парадоксальні апрогресистські погляди вбачаємо, наприклад, при оцінці найвищих художньо-культурних здобутків Норвегії наприкінці XIX ст., коли економічно найслабша з країн Скандинавії представила найзначніші мистецькі надбання в особах Г. Ібсена, У. Буля, Е. Гріга, Е. Мунка та ін. Відповідно, у мистецтвознавчих описах цих явищ були міркування про панівний зміст у бутті нації певних ідеальних здобутків попри економічно-виробничі надбання [11]. Аналогічно маємо ці погляди у книгах Д. Андросової [1], О. Камінської-Маркової [3].

Мета статті – визначити національне в мистецтві з огляду на альтернативне прогресистське розуміння національної сутності стосовно мистецької значущості творів, які виконані представниками націй, що не становили економічно-політичного лідерства у світі, а їх творчі відкриття явно *компенсували* в національній свідомості здобутки сукупної національної самоідентифікації.

Методологія дослідження ґрунтується на теоретичному аналізі літературних джерел, що дало змогу осмислити культурологічний ракурс мистецтвознавства, зверненого до пошуків національної самоідентифікації (як-от у працях І. Ляшенка, О. Козаренка, О. Камінської-Маркової [3], Д. Андросової [1], А. Соколової [8], О. Тарасенко, Л. Шевченко та ін.). Також значущими у контексті досліджуваної проблематики є культурологічні розробки В. Сіверса [7], Г. Волкової, О. Яковлева, в яких осмислено компенсативну основу культурно-естетичної діяльності, а також А. Канарського [4], що постають вирішальним показником ідеальності творчих зусиль.

Наукова новизна полягає у визначенні послідовної культурологічної спрямованості досліджень мистецьких явищ, що виражається в акцентуації компенсативно-ідеальної значущості мистецьких здобутків культурного виявлення нації. З'ясовано, що у цьому контексті важливою постає роль комеморації як механізму культурної пам'яті, через який мистецтво фіксує, переосмислює та транслює ідеальні цінності між поколіннями.

Виклад основного матеріалу. Проблема національного завжди посідала значне місце в мистецтві, хоча вирішення її на соціофілософському рівні в руслі економіко-виробничого прогресизму натрапляло на явища, неможливі для пояснення в межах заведеної концепції. У центрі тих непорозумінь була «біографія» музичної і театральної Англії, яка у XVIII–XIX ст. втратила повністю світовий рівень зазначених видів мистецтва, будучи, фактично, найбагатшою і найсильнішою державою планети, маючи у своєму культурному резерві розквіт музики від XIII до XVII ст., а театру від XVI до XVII ст.

Водночас XIII–XVII ст. були зовсім несприятливими для процвітання нації у політично-економічному розумінні: остаточне уведення католицизму після погрому ірландсько-бриттського православ'я, що звужувало можливості філідів-бардів, чернецької поезії, що набули розквіту у VII–XI ст., Столітня війна XIV–XV ст., страшна громадянська (30 років) Війна Червоної та Білої троянд у XV ст. Однак на тлі тих потрясінь мистецькі та державотворчі акції мали попит. Період остаточної перемоги над Іспанією, усталення могутніх колоніальних володінь (насамперед Індією), перемога над Наполеоном та Кримській війні, абсолютна першість у введенні здобутків Першої технічної революції, що пройшла в Англії у XVIII ст., – усе це стало чинниками повного музичного і театального занепаду у добу Просвітництва і романтизму.

Роль етнічно-релігійного чинника англійського націєтворення (про це – в монографії А. Соколової [8]) теж є надзвичайно важливою. Англійська революція XVII ст., яку з таким ентузіазмом підтримували прогресисти за її антифеодальні заходи, винищувала традиції Британії (недарма шекспірівський театр «Глобус» був винищений Кромвелем), в особі Кромвеля фізично умертвила усіх бардів у 1642 р., а німецька династія, що змінила на троні Стюартів після Реставрації 1648–1696 рр., розкрила можливості для німецьких композиторів в Англії. На крові страшно розправи над повсталими ірландцями у 1730–1740-і рр. ствердився геній Г. Генделя у хвилях протестантської солідарності війни проти ірландців-католиків (зі старокатолицькою пам'яттю останніх про вихідне ірландське православ'я, яке передало Русі винайдене ними творення на великих «басовитих» дзвонах [8]).

Англійське театральне і музичне Відродження склалося у XX ст. здебільшого на основі ірландських і британських етнічних показників англійської нації. Класики шекспірівського театру XX ст. – це ірландці О. Уайльд і Б. Шоу. Найвагоміші композиторські звершення відбулися в Англії у тих майстрів, які мали родинні традиції (етноніми у прізвищах Б. Бріттен, С. Скотт), а у творчості надавали перевагу позиціям «кельтського відродження». Останнє демонстративно проявилось у визнанні найзначнішим англійським культурним здобутком другої половини XX ст. творчості рок-гурту «Бітлз», ірландських хлопців із Ліверпуля. Показовим є і те, що значні англійські композитори XX – початку XXI ст., навіть ті, що не мали кельтського родинного знаку, дотримувалися «антинімецької»-антисимфонічної вокально-хорової лінії творчості, приймаючи, як-от Дж. Тавенер православ'я.

Етнічний кельтський складник у пронимецьки налаштованій Англії XVIII–XIX ст., наповнений «кельтським Відродженням» у XX ст., сформував основу драматургічних відкриттів цієї нації для всієї планети – саме з ідеологічним шекспірівським соціально-критичним зарядом дії. Цитуємо довідкове видання щодо смислу театральних подій Англії (тепер – Великої Британії).

Першочерговий імпульс до становлення так званої «нової» сучасної драматургії походить із Великої Британії. Її розвиток бере початок у 1950-х рр. із виникненням феномену театру «молодих розгніваних людей», який заявив про себе через п'єсу Джона Осборна «*Озирнись у гніві*». Трансформація Британії з колоніальної імперії в острівну державу мала глибокі соціокультурні наслідки, зокрема вплинула на світоглядні орієнтири різних поколінь, зумовивши появу протестних, нігілістичних настроїв серед молоді. Аналогічна хвиля спротиву, спрямована проти споживацького, ідеологічно спустошеного соціуму, відбулася у середині 1990-х рр. Тоді на авансцену британського молодіжного письменницького руху вийшла Сара Кейн – драматургиня, чия творчість, а згодом і трагічна смерть, утвердили її як знакову постать новітньої драматургії. У той період у лондонському театральному середовищі утверджується поняття *in-yer-face-theater* (дослівно – «театр-вам-в-обличчя»), що є формою нової англійської п'єси та асоціюється передусім із творчістю С. Кейн. Цей напрям залишив відчутний слід в історії театру. Значну роль у формуванні сучасного драматургічного процесу відіграв театр *Royal Court* у Лондоні, який від кінця XX ст. цілеспрямовано працює з драматургами сучасності. Станом на сьогодні *Royal Court* функціонує як ключовий центр нової драматургії, презентуючи на своїй сцені твори авторів з різних країн світу. Окрім того, театр реалізує низку міжнародних проєктів, зокрема у форматі драматургічних резиденцій у різних країнах. До найвпливовіших представників нової британської драматургії належить ірландський драматург Мартін Мак-Донах, п'єси якого активно ставляться на Бродвеї та на провідних сценах світу [6].

Культурна активність Англії в музиці і театрі виходить за межі європейського співробітництва нації з країнами Заходу, що, можливо, надасть економіко-виробничі дивіденди, як то неодноразово демонструвала історична хода.

Прикладом «переходу» активності в ідеальній сфері до державно-виробничої експансії постає історія корейської нації у XX ст., чия «третьорядова» продукція як представництва «нового тінейджерства», тобто мистецтва, зверненого до підлітково-молодіжної публіки, наразі явно відтіснила країни європейської культурної традиції. Слід пам'ятати, що в культурі тінейджерів, що склалася від 1950-х рр. на «роковій» хвилі, підкреслювався, на відміну від афро-американського етнічного «забарвлення» джазу, суто «білий» етнічно-національний показник для зовнішності і сутності учасників. Дійсно, вишуканий синкопований ритм джазу мав певні доторканності до поліритмічних конструкцій звукотворення у фольклорі Центральної Африки.

Рок-ритм набагато простіший від джазового, хоча очевидне певне наслідування, але ціле відверто більше звернене до європейських, можливо, скоріше до староевропейських традицій, в яких перетини з позаєвропейськими заощадженнями органічні. Відомим є напрям тієї виразності – від американо-ірландського провінційного піснетворення хілл-біллі, спадкоємця бардівської поетичної краси Ірландії. І зазначена основа року «перехоплюється» корейськими юнаками, естетизм зовнішності яких формується через додавання до природних даних косметики, фарбоване в будь-які відтінки волосся зі зверненням (як і в ірландсько-американських майстрів) до краси пластики, акробатичної танцювальності, до багатства голосової тембральної обдарованості (переважно баритонально-басового наповнення).

Роково-молодіжний злет Південної Кореї у XXI ст. був для світової громадськості переможно-несподіваним, хоча на вітчизняних теренах той вихід був старанно підготовленим діяльністю рок-зірки першої величини – творчості Віктора Цоя, що увійшов у класику вітчизняного *молодіжного* рок-мистецтва. І розквіт тієї «третьорядової» сфери на європейському Сході та в Україні значною мірою став «бардівським» рухом, який стихійно захопив першість у пісневиробництві націй, актуалізуючи цінності пісень П. Майбороди, А. Кос-Анатольського та ін. Бардівський рух, що виник стихійно як голос народу, перетворився на важливий механізм збереження пам'яті поколінь. Через авторську пісню трансливалися не лише індивідуальні почуття, а й спільний досвід – військовий, трудовий, екзистенційний. Так, мистецтво стало живим архівом історичної та емоційної пам'яті, а кожен співаний твір – актом комеморації, який формував емоційно-культурний каркас нації.

Паралельно формувалася біографія Ісана Юна – уродженця Південної Кореї, який згодом став представником Північної Кореї у Західному Берліні, де репрезентував прокитайську, промарксистську ідеологічну позицію. Його дивні опери, особливо «Сим Тьонг» (1972 р.), демонстрували зразки забутої моралі шанування батьків, що зумовило сюжеттику «корейських Ромео і Джульєтта навпаки», в яких не відсторонення від батьків заради кохання юних, але свідомо жертвність своїм особистим щастям із коханим заради підтримки здоров'я і життя батька стала у центрі сюжетно-образних колізій [2]. І це нагадало європейській молоді забуті традиції шанування і охорони здобутків сім'ї попри егоцентризм любовних стосунків ренесансної і постренесансної епох.

Творчість Ісана Юна та Віктора Цоя «розбудили» в територіальному позакорейському бутті національне самоусвідомлення як самозначущий чинник, що склався на тлі воєнно-політичного занепаду, в умовах подання національних здобутків у неадекватних територіальних та ідеологічних якостях. Однак успіх і визнання представників тієї нації явно компенсувало для носіїв вказаного національного індексу усвідомлення свого потенціалу – і Корея в межах проамериканського Півдня піднялася в економічному плані, зробила комерційно успішне «третьорядове» мистецтво, яке має попит серед світової молоді і дотепер.

Звертаємо увагу на те, що в діяльності Ісана Юна і Віктора Цоя мовний чинник, як національний індекс, не був залучений. Саме мистецькі засоби, попри національно-мовленнєві аспекти, сформували комплекс національної корейської самоідентифікації, що у Віктора Цоя визначалося суто етнічно-зовнішніми ознаками артистичного подання з підкресленням інтелектуально самозначущого чинника виразності текстів і співу. А це глибинно відображало національно-етнічну особливу довіру до вченості та самореалізації через навчання і жертвне нехтування оздобами буттєвої зручності і комфорту.

З огляду на це важливо розглядати мистецтво не лише як акт індивідуальної творчості, а і як засіб збереження та трансляції колективної пам'яті. Поняття пам'яті поколінь дає змогу осмислити культурні здобутки не як статичну спадщину, а як живу, динамічну систему взаємодії між минулим і теперішнім. Мистецькі феномени на кшталт творчості Віктора Цоя чи Ісана Юна стають точками кристалізації комеморативної культури – вони вшановуються через пісні, візуальні образи, фан-культуру, і зберігають силу навіть у зміненому соціокультурному контексті. Так, мистецтво постає не лише як реакція на сучасність, а і як механізм історичної пам'яті, здатний формувати тяглість ідентичності у просторі поколінь. Саме це зумовлює тривку дію ідеальних культурних індексів у процесі націєтворення.

Південнокорейська артистична молодь «тінейджерів 2010–2020-х рр.», навпаки, демонструє зневагу до заповітів батьків і жадоби навчання (див. про це у пісенному здобутку за матеріалами [10; 12]). Показово те, що саме у тих «порушників традицій» шанування батьків і культу навчання знаходимо певні фольклорні посилення в мелодичних побудовах. Останні вкрай обережно актуалізував Ісан Юн, а у Віктора Цоя цей чинник ніколи не обговорювався (можливо, це недолік мистецтвознавчих оглядів, що ігнорували його етнічне коріння?).

Саме це зіставлення корейських митців 1970-х рр. і корейців «тінейджерського» покоління 2010–2020-х рр. вказує на принципову змінність від покоління до покоління навіть у тлумаченні національних здобутків, навіть тих, що претендують на стрижневе положення у «національній характеристиці» як термінологічного уточнення у тлумаченні національного. Однак інтуїція підказує наявність *атрибутивних* ознак, закладених «першопоштовхом» національного об'єднання, яке навіть прихильники психологічного підходу здебільшого зв'язують із географічною детермінантою того утворення [9].

Корейське національне самоствердження, яке у XX ст. здійснилося через успіхи її славних представників (які перебували поза країною), працює недосконало, нагадуючи про циганський аналог у творенні нації/етносу чи поліетнічно представленої нації, відверто зверненої до залучення носіїв національно-етнічного оточення. Доходимо висновку про суто ментальне націєтворення, в якому енергія психологічного зв'язку домінує над чинниками матеріально-територіального впливу. Однак, як би глибоко чи, навпаки, поверхово-територіально торкався базис національної спільності, постає значущою

психологічно-ідеальна ознака, яка, як відомо, показова для творення слов'янських націй, які у болгар і чехів відверто складали поєднання різнорасових етносів і водночас отримували усталену міцну та національно монолітну спільноту. А от віроповідальний чинник у таких об'єднаннях продовжує становити вагомий внесок.

Висновки. Національне, що за підходами до цієї проблематики останніми десятиріччями усвідомлюється, насамперед, як явище «національного характеру», тобто показники ідеально-психологічних основ, має очевидні привілеї перед виробничо-економічним прогресизмом, вказуючи на суттєвість і навіть провідне положення в бутті нації ідеальних культурних індексів, що є основою для творчого розвитку в умовах економічного спаду і політичних непорозумінь. Актуалізується теза А. Бергсона щодо паралелей методів релігії і мистецтва – через виражену *компенсативність* і позахудожній простір мистецьких здобутків, які у статусі представництва символізму захищав названий автор. Зазначена компенсативність ідеальних культурних надбань щодо економічно-виробничих показників заради повноти історичного вираження нації яскраво проявилася в мистецькій сфері на межі XX–XXI ст., коли композиторська художня сфера Європи була залучена у вищі ступені досконалості представниками Китаю і Кореї (Північної), які на той період були далеко від апогею економічно-політичної активності сьогоденного Китаю, але прогнозували зростання культурної значущості Далекого Сходу, ознаки якого відчутні у 1920-ті рр. Так, концепції-альтернативи щодо національного мають тенденцію доповнювати одна одну, оскільки розвиток в ідеальній сфері нерідко має економіко-виробниче «підкріплення» на наступному історичному етапі, коли ідеальні «компенсативні» накопичення матеріалізуються в економіко-виробничій активізації.

Список використаної літератури

1. Андросова Д. В. Мінімалізм в музиці. Одеса : Астропринт, 2009. 184 с.
2. Батанов В. Ю. Універсалізм композиторської особистості в музичному мистецтві XX – початку XXI ст. : дис. ... канд. миств. / Одес. нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2016. 186 с.
3. Каминская-Маркова Е. Н. Методология музыкознания и проблемы музыкальной культурологии. Одесса : Астропринт, 2015. 532 с.
4. Канарский А. Дialeктика эстетического процесса. Генезис чувственной культуры. Киев : Вища школа, 1982. 192 с.
5. Нація як соціальний феномен. *MegaLib.com.ua*. URL: megalib.com.ua/content/4725_63_Naciya_yak_socalnii_fenomen.html (дата звернення: 04.05.2025).
6. Нікітюк М. Свіжа кров. *Український тиждень*. 2011. 27 січ. URL: <https://tyzhden.ua/cvizha-krov/> (дата звернення: 05.05.2025).
7. Сівєрс В. А., Бугайова О. І. Виміри людської творчості в контексті порівняльного аналізу праць М. Гайдеггера та А. Бергсона. *Культура і сучасність*. 2023. № 1. С. 9–16. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2023.286774>.
8. Соколова А. В. Традиції лицарсько-аристократичної культури Британії-Англії та Русі-України. Одеса : Астропринт, 2020. 372 с.
9. Kim S.-h. Korean Cultural Codes and Communication. *International Area Studies Review*. 2003. Vol. 6 (1). P. 93–114. DOI: <https://doi.org/10.1177/223386590300600107>.
10. Kim T. The Cultural Characteristics of Korea's Ancient Kaya Kingdom. *International Journal of Korean History*. 2005. Vol. 8 (1). P. 169–221. URL: https://ijkh.khistory.org/upload/pdf/8_5.pdf (date of access: 05.05.2025).
11. Monrad J. D. Edvard Grig. Oslo, 1956. 450 p.
12. W. Sheet music and scores for Korean traditional songs and instruments. *Music Rambling*. 2017. 19 May. URL: musicrambling.wordpress.com/2017/05/19/sheet-music-and-scores-for-korean-traditional-songs-and-instruments/ (date of access: 05.05.2025).

References

1. Androsova D. V. Minimalizm v muzytsi. Odesa : Astroprynt, 2009. 184 s.
2. Batanov V. Yu. Universalizm kompozytorskoï osobystosti v muzychnomu mystetstvi XX - pochatku XXI st. : dys. ... kand. mystetstvovnavstva / Odes. nats. muz. akad. im. A. V. Nezhdanovoi. Odesa, 2016. 186 s.
3. Kaminskaia-Markova E. N. Metodologii muzykoznanii i problemy muzykalnoi kulturologii. Odessa : Astroprint, 2015. 532 s.
4. Kanarskii A. Dialektika esteticheskogo protcessa. Genezis chuvstvennoi kultury. Kyev : Vyshcha shkola, 1982. 192 s.
5. Natsiia yak sotsialnyi fenomen. *MegaLib.com.ua*. URL: http://megalib.com.ua/content/4725_63_Naciya_yak_socalnii_fenomen.html.
6. Nikitiuk M. Cvizha krov. *Ukrainskyi tyzhden*. 2011. 27 sich. URL: <https://tyzhden.ua/cvizha-krov/>.
7. Sivers V. A., Buhaiova O. I. Vymiry liudskoï tvorchosti v konteksti porivnialnoho analizu prats M. Haidehhera ta A. Berhsone. *Kultura i suchasnist*. 2023. № 1. S. 9–16. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2023.286774>.
8. Sokolova A. V. Tradytii lytsarsko-arystokratychnoi kultury Brytanii-Anhlii ta Rusi-Ukrainy. Odesa : Astroprynt, 2020. 372 s.
9. Kim S.-h. Korean Cultural Codes and Communication. *International Area Studies Review*. 2003. Vol. 6 (1). P.

93–114. DOI: <https://doi.org/10.1177/223386590300600107>.

10. Kim T. The Cultural Characteristics of Korea's Ancient Kaya Kingdom. *International Journal of Korean History*. 2005. Vol. 8 (1). P. 169–221. URL: https://ijkh.khistory.org/upload/pdf/8_5.pdf

11. Monrad J. D. Edvard Grig. Oslo, 1956. 450 p.

12. W. Sheet music and scores for Korean traditional songs and instruments. *Music Rambling*. 2017. 19 May. URL: musicrambling.wordpress.com/2017/05/19/sheet-music-and-scores-for-korean-traditional-songs-and-instruments/

UDC 130.2:7.072.2]-027.542:33.011

THE CONCEPT OF THE NATIONAL IN THE ALTERNATIVES OF THE PRODUCTION-PROGRESSIVE AND CULTURAL-HISTORICAL APPROACHES

Viacheslav LUKIANENKO – PhD student at the Department of Theory and History of Culture,
Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Kyiv, Ukraine

The purpose of the article is to define the national in art through the lens of an alternative progressive understanding of national essence, focusing on the artistic significance of works created by representatives of nations that did not hold leading economic or political positions in the world. Their creative achievements clearly served to compensate, within the national consciousness, for the broader accomplishments of national self-identification.

The research methodology is based on a theoretical analysis of literary sources, which enabled a cultural interpretation of art studies oriented toward the search for national self-identification. The application of methods of systematization and generalization contributed to identifying the compensatory core of cultural and aesthetic activity and the ideal-oriented nature of creative efforts.

The scientific novelty lies in establishing a consistent cultural focus in the study of artistic phenomena, reflected in the emphasis on the compensatory and ideal significance of artistic achievements as expressions of national culture. It is revealed that in this context, commemoration plays a key role as a mechanism of cultural memory through which art preserves, reinterprets, and transmits ideal values across generations.

Conclusions. The national, primarily understood in this discourse as a phenomenon of «national character», possesses clear advantages over industrial-economic progressivism, indicating the fundamental and even leading role of ideal cultural indices in the existence of a nation. Artistic culture also functions as a carrier of generational memory – the codified experience of a community accumulated in artistic works and reproduced at critical historical moments. The compensatory role of ideal cultural achievements in relation to economic and productive factors, aimed at ensuring the completeness of the nation's historical expression, became particularly evident in the artistic sphere at the turn of the 20 th and 21 st centuries. Thus, alternative concepts of the national tend to complement one another, as development in the ideal sphere is often followed by economic and industrial reinforcement at a subsequent historical stage, when ideal «compensatory» accumulations materialize in productive activation.

Key words: the national, productive-progressive methodological approach, cultural-historical method, ideal and material cultural heritage, artistic methods of creation, generational memory, commemoration.

Стаття надійшла до редакції 3.05.2025
Отримано після доопрацювання 16.05.2025
Прийнято до друку 19.05.2025

УДК 008:316.728:355.01(470:477)

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ НОВОЇ «НОРМАЛЬНОСТІ» : АДАПТАЦІЯ ДО ДОВГОТРИВАЛОГО ВОЄННОГО СТАНУ

Артем БОГУЦЬКИЙ – здобувач освітньо-наукового ступеня кафедри Культурології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ
<https://orcid.org/0009-0002-8983-4759>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.976>
artenbogut@gmail.com

Досліджується феномен «нової нормальності», який пов'язаний з виникненням нових та зміною старих культурних практик в українському суспільстві в умовах повномасштабної фази російсько-української війни. Беручи за основи концепції культурної травми, рутинізації та габітусу, дослідження показує, що «нова нормальність» є комплексним феноменом, що виникає як результат діалектичної взаємодії між руйнацією і відтворенням культурних практик в умовах екзистенційної боротьби за незалежність та національну ідентичність. Результати здобуті у межах дослідження важливе теоретичне значення, яке допоможе краще аналізувати культурні трансформації в умовах війни.

Ключові слова: соціокультурні практики, соціокультурна діяльність, культуротворчість, культуротворчі процеси, російсько-українська війна, культурологічний вимір, нова нормальність, культурний простір, культурні проблеми.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, яка розпочалася з 2014 року й особливо її повномасштабна фаза від 24 лютого 2022 року крім докорінного змінення світового геополітичного ландшафту – виступила активним каталізатором багатьох глибоких трансформацій українського суспільства. Ми б волили написати, що всі персонажі та події вигадані й будь-які збіг із реальними